

зображують “лисичку-звіра” й “лисичку-гриб”. “Знавці” відгадують закодоване слово. Арбітри оцінюють не тільки правильність (чи неправильність) відповіді, а й вимагають пояснень: *які слова мають значення зменшувальності та пестливості, а які – тільки зменшувальності? У кінці гри підводяться підсумки, визначаються переможці, “титул” кращих знавців одержують ті діти, котрі не тільки відгадали слова, пояснили значення, що надають цим словам суфікси, а й з’ясували за яких обставин спілкування ці слова можна використовувати.*

Ефективність подібних методів навчання під час засвоєння виражальних засобів мови підтверджується ще й тим, що, крім лексико-семантичних, словотвірних виражальних засобів мови, діти засвоюють і позамовні – образну міміку, жести, позу тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Описані види завдань є лише окремими прикладами різних видів роботи з засобами художньої виразності. Як уже зазначалося, обов’язковим елементом розвитку образного мовлення є завдання творчого характеру, як-от: складання вірша, утворення нових слів за допомогою префіксів, зміна лексичного значення слова при цьому тощо. Віддавалася перевага інтонуванию мовних одиниць, завданням-перебудовам, аналізу текстів-взірців різних стилів, виконання яких забезпечило підготовку дітей до аналізу засобів виразності в текстах. Діти старшого дошкільного віку привчалися творчо підходити до створення висловлювань (текстів), учились орієнтуватися в ситуації спілкування.

Спілкування молодших школярів характеризується великою кількістю рухів та жестів. Діти ще не можуть лаконічно, точно побудувати свою розповідь. Часто переходять з однієї теми на іншу. Емоційність у їхньому спілкуванні не відіграє важливої ролі. Діти ще не мають навичок самоконтролю. Часто у їх голосі відчувається впевненість у собі, але вона одразу зникає, коли у розмову вступає доросла людина. Аспекти висвітлення цієї проблеми і є **перспективою нашої подальшої роботи.**

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ананьєв Б.Г. Людина як предмет пізнання й спілкування. – Л.: Наука, 1968.– 315 с.
2. Бахмутова Е.А. Выразительные средства русского языка. – Казань: Из-во Казанск. ун-та, 1967. – 158с.
3. Жинкин Н.И. Речь как проводник информации. – М.: Наука, 1982. – 159с.
4. Леонтьев А.А. Основы психолингвистики. – М.: Смысл, 1999. – 287с.
5. Приходьмо Ю.О. Формування позитивних відносин у дитячому колективі. – К.: Рад. школа, 1987. – 328с.

УДК 378.144.31

Л.В. Ізотова

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ВЕЛИЧИН ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ МОЖЛИВОСТЕЙ УЧНІВ

Стаття присвячена проблемі вивчення стану підготовки вчителя початкових класів до розвитку творчих можливостей молодших школярів та визначенню ефективної методичної системи, яка забезпечує формування і розвиток творчих умінь учнів початкових класів у процесі вивчення величин.

The article is devoted to the problem of studying the of the primary school teachers' level for the development of the creative possibilities of guniour schoolchildren and definition of effectsve methods and ways that provide the forting and the developing of creative abilities of the primary schoolchildren.

Постановка проблеми. Одним із основних завдань сучасної української школи є розвиток творчої особистості учня. Підвищення інтелектуального потенціалу нації і розвиток творчої особистості є однією з найактуальніших цілей освіти. З цією метою мають бути створені максимально сприятливі умови для прояву та розвитку здібностей і творчих можливостей школярів, їх самовизначення і самореалізації.

Одним із основних засобів розвитку творчих умінь майбутніх учителів є розв'язування ними завдань на заняттях математики та методики її викладання; наявність практичної потреби у забезпеченні підготовки кваліфікованих учителів, здатних до творчої праці та професійного розвитку. Важливим є те, що вивчаючи тему “Величини” важливо не тільки формувати математичні знання, навички і вміння, які передбачені програмою і відображені у підручниках математики, але й розвивати у школярів творчі можливості.

Мета статті: розкрити механізми розвитку творчих умінь студентів у процесі вивчення величин та оволодіння методами формування цих умінь у школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У процесі викладання теми ми висвітлювали такі аспекти:

- ознайомлення майбутніх учителів з темою “Величини” на лекційних заняттях;
- навчання студентів способами розв'язування вправ на практичних заняттях, складанню відповідних правил –орієнтирів;
- забезпечення оволодіння студентами засобами та методами навчання;
- формування у них уміння добирати та самостійно складати відповідні завдання, систематичне використання яких сприятиме розвитку у школярів творчих можливостей.

Творчість є предметом аналізу багатьох учених, які досліджують природу цього феномена: Л.Виготський, В.Крутецький, В.Моляко, В.Рибалки, О.Савченко. Велику теоретичну цінність і практичну значущість у розкритті форм і методів розвитку творчості школярів являють роботи Ш.Амонашвілі, М.Богдановича, Л.Дашевської, Л.Кочиної та інших.

Слідуючи завданням реформування освіти в Україні, школа має готувати творчу особистість, здатну розв'язувати життєві та виробничі проблеми, діяти і приймати рішення. Тому проблеми формування творчої особистості в процесі навчання набувають зараз особливої актуальності.

Однак накопичений теоретичний матеріал з теми не повністю використаний для постановки та вирішення проблем розвитку творчого мислення дітей на уроках математики (зокрема, в процесі вивчення величин). У сучасній школі недостатньо уваги приділяється розвитку психічних якостей дитини, а особливо розумового розвитку, творчого мислення, зокрема. Особливо актуальною є відповідна організація навчальної діяльності учнів і формування їх уміння вчитися, творчо застосовувати різні прийоми розумової діяльності.

Досвід передових учителів свідчить, що високий рівень пізнавальної активності та творчої діяльності учнів у навчанні найкраще забезпечується в умовах застосування таких дидактичних систем, як проблемне навчання, програмування знань і адекватних їм розумових і практичних дій, при широкому застосуванні алгоритмічного підходу.

Розглядаючи творчість як процес, вони виділили такі його сторони, що не завжди послідовні, але в сукупності утворюють цілісний творчий процес:

1. Уміння бачити проблему.
2. Мобілізація необхідних знань для визначення шляхів і способів її розв'язування.
3. Спеціальні спостереження та експерименти, їх узагальнення.
- 4.Оформлення думок, що виникли у вигляді логічних, образних і предметних структур.

- 5.Перевірка соціальної або суб'єктивної цінності.

Узагальнюючи, можна зазначити, що під творчістю школярів у процесі навчальної діяльності ми розуміємо процес створення ним нового продукту з опорою на знання, навички і вміння, коли учень використовує відомі йому способи діяльності, у результаті чого отримує

новий для себе підхід до виконання завдання. Причому велике значення має самостійність або часткова взаємодія з учителем.

Великого значення набуває пробудження у школярів в раціоналізації мислення на уроках математики, що спонукає і до самостійного відкриття нових прийомів. Серед пізнавальних мотивів керованим і найзначнішим є пізнавальний інтерес, який виникає і зміцнюється лише в ситуації пошуку нових знань, інтелектуальної напруги, самостійної діяльності. Для підтримки пізнавальних інтересів надзвичайно важливо стимулювати емоції, інтелектуальні почуття. Їх потужним джерелом є емоційність навчального змісту.

Що стосується розвитку творчого мислення школярів у процесі традиційного навчання, то слід зазначити: для цього можна організувати додаткові заняття, математичні факультативи, гуртки тощо. Значний вплив на розвиток творчого мислення молодшого школяра мають різноманітні тренінги, де розвиток творчих нахилів здійснюватиметься на групових заняттях.

Наукові дослідження показали, що для управління і стимулювання дитячої творчості у навчальній діяльності доцільно застосовувати такі методи і форми роботи: асоціативний куш, “мозкова атака”, метод фокальних об’єктів, метод руйнування. Треба відмітити, що реальне застосування таких методів – справа складна і вимагає досвіду, врахування психологічних факторів, в залежності від конкретного контингенту учнів спеціального модифікування, адаптації того чи іншого методу. Але практика свідчить, що їх можна пристосувати до використання на уроках математики в початкових класах [3].

Таким чином, у навчанні творчості молодших школярів на основі використання прийомів розумової діяльності розвиваються невикористані резерви. Специфіка предмета математики створює найбільш широкі можливості для цілеспрямованого формування не тільки практичних, але й інтелектуальних умінь для досягнення тих навчально-виховних цілей, які поставлені перед сучасною школою [1].

Для цілеспрямованого і постійного розвитку творчих можливостей учнів необхідно, щоб методи, організаційні методи форми та засоби навчання відповідали цілям і задачам навчально-творчої діяльності.

На заняттях з методики математики студенти під керівництвом викладача розробляли практичні завдання, контрольні роботи з даної теми, які застосовувалися на педагогічній практиці. Зупинимось на застосуванні вправ, які в більшій мірі сприяють розвитку творчих можливостей учнів.

Під час вивчення теми “Міри довжини” можна використовувати ігрові моменти. Наприклад, використовувати різного виду кроки; спостерігати з учнями, що чим більша міра, тим менше результат і навпаки. Також можна використовувати мультфільм “38 папуг”, при цьому можна з’ясувати, чи був правим удав.

Завдання 1, яке ілюструє властивість монотоність додавання на множині довжин відрізків.

С. К. Д.

Від села С до села К 24км, а від села К до села Д 18км. Порівняти відстань від С до К з відстанню від С до Д

За рисунком і умовою задачі учні встановлюють, що 24 менше за 24+18.

Завдання 2. Накреслити відрізок довжиною 12см і поділити його на 3 рівні частини, а потім кожну з них на 2 рівні частини. На скільки рівних частин можна розділити весь відрізок? Чому дорівнює довжина шостої частини даного відрізка?

За допомогою такого прийому діти поступово усвідомлюють, що незначні на перший погляд зміни в тексті задачі призводять до істотних змін у ході розв’язування, та роблять висновок про можливість зміни характеру залежностей між величинами.

3. Задача. У Наталки зріст 1м 20см, це на 30 см менше, ніж у Оленки. Який ріст у Оленки ?

Діти замінюють вираз умови “на 30 см менше” на нову “у 3 рази менше” і розв’язують задачу.

Виконання завдання розвиває критичність мислення, гнучкість, оригінальність.

4. Арифметичні дії з іменованими числами.

1) Корисні такі творчі завдання:

- Скільки всього одиниць тисяч у числі 27245?
- Заповнити пропуски: 45од. = ...дес...од.; 45см = ...дм...см.
- Порівняй: 4500м...4км 50м, 7т5ц...7т500кг, 3800к...380гр.

2) Виконай дії різними способами:

5см8мм+2мм	8гр.57коп.+45коп.	6км380м+620м
8см-5мм	10гр.-57коп.	7т-185кг

3) Співставлення різних мір.

5дм7см+4дм8см	5м7см+4м8см
5км7м+4км8м	5км75см+4км48см.

4) На які групи можна розбити одиниці величин:

- 1год., 1т, 1хв., 1с, 1ц, 1кг;
- 1кв.м, 1дм, 1км, 1кв.см, 1мм, 1т, 1кг

5) Яка величина зайва?

- 3080см, 5407км, 6027дм, 4078 кг, 18009м
- 120см, 12дм, 1м2дм, 1м20см, 1м2см.

6) Знайди закономірність та продовжи кожен ряд:

- 93см, 8дм6см, 79см, 7дм2см, 65см...
- 2м8дм, 3м6дм, 4м4дм, 5м2дм...

7) Які величини можна порівняти:

- 7300мм...73км 54км...52кг
- 35м...32кв.м 20км...207м.

5. Приклад використання методу “мозкового штурму” на заняттях з математики.

Тема заняття: узагальнення і систематизація знань з теми “Міри маси”.

Хід заняття.

Учням роздають картки з питаннями. Однакові питання повторюються декілька разів залежно від кількості учнів у групі.

Зміст питань:

1. Ознайомлення учнів з одиницями вимірювання маси (кілограм).
2. Формування уявлення учнів про грам.
3. Узагальнення знань учнів у темі “Міри маси”.

Згідно того, які завдання виконували учні, поділяємо їх на групи. Кожна група отримує великий аркуш паперу.

Етапи проведення елементів “мозкового штурму”.

1. Вчитель формулює проблему завдання для кожної групи. Наприклад: старовинні міри маси; приладдя для вимірювання маси; ігри, конкурси, вікторини для проведення узагальнення знань з теми заняття.
2. Кожна група пропонує своє бачення проблеми, яке зображується на папері.
3. Обговорення ідей та обґрунтування їх.
4. Захист групової роботи (2-5хв).

Кожна група обґрунтовує свої положення, формулює запитання аудиторії.

Найбільш успішні роботи обирають голосуванням, для цього учасники залишають на схемі, яка їм сподобалася, позначки. Для визначення кінцевого результату підраховується кількість голосів, які віддали за кожну схему. Підсумок підводить або вчитель, або група його помічників.

Метод “мозкового штурму” у переробленому та спрощеному вигляді можна використовувати в навчальній діяльності молодших школярів. Розвиваючі функції цього методу можна найкраще реалізовувати, якщо учні готові до участі в бесіді. Цей метод

потребує відповідного навчального матеріалу, який треба подавати учням невеликими порціями, постійно привчаючи їх до вміння вільно та відкрито висловлювати свої думки з певного питання. Школярі неспроможні брати участь у “мозковому штурмі” в повному обсязі, але деякі елементи його треба застосовувати на уроці (висунення припущення, висловлення думки тощо). Причому “експертами” повинні бути вчитель (який керує діяльністю дітей), а також найбільш обізнані учні [2].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Використання методики проблемного навчання повинно впливати на розвиток творчого мислення, сприяти розвитку учнів як творчої особистості. Проблемне навчання – це такий тип навчання, зміст якого представлений системою проблемних завдань різного рівня складності; у процесі розв’язку такі учні у їх спільній діяльності з учителем та й під його керівництвом оволодівають новими знаннями та способом дій, а завдяки цьому проходить формування творчих здібностей, уяви, пізнавальної мотивації, інтелектуальних емоцій.

Досвід роботи свідчить, що застосування під час вивчення величин у школярів розвивається позитивний досвід використання конкретних завдань (проблемні ситуації, нестандартні завдання), що призводить до розвитку творчих можливостей.

Використання різних видів завдань сприяє творчому розвитку школярів. Найвірогідніше отримання максимального результату діяльності в тих випадках, коли мотивація оптимальна, настрої на творчу діяльність позитивні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Селевко Г.Ф. Современные образовательные технологии. – М.: Народное образование, 1998. – 256с.
2. Слєпкань З.І. Психолого-педагогічні та методичні основи розвивального навчання математики. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. – 240 с.
3. Талызина Ф.Н. Формирование познавательной деятельности младших школьников: Книга для учителя. – М.: Просвещение, 1988. – 175с.
4. Развитие творческой активности школьников. Под ред. А.М.Матюшкина. – М.: Педагогика, 1991. – 160с.

УДК 372.461

Ю.М. Кінаш

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ І ПОЧАТКОВОЮ ШКОЛОЮ В ОПАНУВАННІ МОНОЛОГІЧНИМ МОВЛЕННЯМ

У статті розглядаються питання наступності у розвитку монологічного мовлення дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. Розкриті структурні і змістові компоненти наступності.

The questions of succession of development the monologue speech of children of preschool and junior school age are examined in the article. Structure and substance components are opened.

Актуальність дослідження зумовлюється концептуальними засадами модернізації мовної освіти в Україні, виховання всебічно розвиненої особистості та підвищення теоретичного й методичного рівня навчання рідної мови в загальноосвітніх школах.

Наступність визначається, як зв’язок між різними етапами і ступенями розвитку в природі, суспільстві, пізнанні, коли нове, змінюючи старе, зберігає в собі деякі його елементи, тобто у новому завжди зберігаються елементи попереднього етапу розвитку. Таким чином, наступність – це одна з об’єктивних закономірностей розвитку будь-якого явища, завдяки якому розвиток безперервний.